

**ЮРИДИЧНА ПРАКТИКА:
ДО ВИЗНАЧЕННЯ СУТНОСТІ ТА ЗМІСТУ**

ЛЯШЕНКО Р. Д.

*кандидат юридичних наук, доцент,
завідувач кафедри правознавства*

РОМАНЮК Д. С.

студент магістратури

*Поліський національний університет
м. Житомир, Україна*

Проблематика юридичної практики, як і професійної юридичної діяльності завжди привертала увагу фахівців у галузі права, оскільки відображає стан усієї правової системи суспільства й зорієнтована на законодавство та домінуючі правові ідеї, що забезпечують її функціонування та розвиток. Як відомо, інструментальну роль у реалізації юридичної практики виконують юристи, оскільки саме вони виступають

активними її учасниками та опосередковують діяльність інших суб'єктів практичної юридичної діяльності. Як професіонал, юрист «служить праву» та активно впливає на забезпечення правового порядку та оптимальне досягнення певних благ за допомогою різноманітних правових засобів [1, с. 18–21].

Сутність та зміст юридичної практики вивчали провідні вітчизняні та зарубіжні учені, а саме: А. Белова, М. Власенко, С. Гусарев, Ю. Гаврилова, Н. Пархоменко, Н. Онищенко, О. Тихомиров та ін. Проте, з огляду на динамічні процеси її розвитку та удосконалення, ці питання потребують аналізу з огляду на глобалізаційні процеси у правовій системі.

Загалом, зміст поняття «практика» слід трактувати, як цілеспрямовану безперервну діяльність, результатом якої є суспільний розвиток, що здійснюється за допомогою зміни у суспільних відносинах. Відповідно, юридична практика тісно пов'язана з загально-соціальною практикою, будучи одним з її проявів. У юридичній літературі немає єдності розуміння змісту юридичної практики. Юридичну практику у юридичній науці прийнято розглядати з точки зору трьох підходів: 1) її ототожнюють з діяльністю; 2) розуміють як результат юридичної діяльності; 3) розглядають як єдність процесу діяльності і результатів його реалізації [2, с. 14]. Як зазначає А. Белова, юридична практика зводиться до трьох основних форм: правотворчості, правозастосування та юридичної діяльності учасників правовідносин й визначає юридичну практику, як: цілеспрямовану культурно-обумовлену і професійно-нормовану діяльність спеціальних суб'єктів (що володіють певними правовими знаннями і мають законні підстави на здійснення подібної діяльності), спрямовану на формування правової дійсності, що об'єктивована у визначених законодавством формах [2, с. 17].

На думку С. Гусарева, який розглядає юридичну практику з позицій діяльнісного аспекту, юридична практична діяльність здійснюється на професійній основі, з використанням правових засобів, процедур та має особливий режим здійснення й особливі організаційні та процесуальні форми. Її метою є задоволення законних потреб та інтересів суб'єктів права. Практична діяльність юристів характеризується максимальною наближеністю до учасників правових подій, конкретних життєвих ситуацій, безпосередністю участі у їх вирішенні, спілкуванні з суб'єктами правовідносин, які стають об'єктами правового впливу. На його думку, основним підґрунтям організації та діяльності правових установ, здійснення юридичної практики є норми права, але все більшого значення набувають і норми моралі, які фіксуються не за волею законодавця і не в офіційних джерелах права, але становлять дуже важливу деонтологічну основу здійснення будь-якої професійної діяльності юристів [3, с. 24–25].

Юридичну практику як сформовану в суспільстві діяльність соціальних суб'єктів, яка забезпечує найбільш ефективне і оптимальне досягнення цими суб'єктами бажаного суспільного чи особистого результату, визначають автори підручника «Теорія держави і права. Академічний курс». На їхню думку, «юридична практика впливає на всі сторони життя суспільства, сприяє розвитку одних суспільних процесів та гальмує інші. Це методологічно важливе положення треба враховувати при розробленні і втіленні у життя будь-яких планів і програм економічного, політичного, соціального устрою суспільства. Юридична практика є критерієм істинності права і правової діяльності» [4, с. 566].

На думку Ю. О. Гаврилової, юридична практика – це діяльність компетентних суб'єктів публічної влади з видання (тлумачення, застосування і т.п.) юридичних приписів, що поєднується з накопиченням соціально-правового досвіду. Юридична практика завжди містить оцінки, думки, позиції, судження, консультативні висновки, виступи в засобах масової інформації з правових питань тощо. Як зазначає авторка, юридична практика необхідна для побудови загальної системи понять і термінів, що описують процес інтерпретації та конкретизації права, може застосовуватися для оцінки ефективності досягнення цілей правового регулювання, що втілюють зміст його вимог, а також для виявлення і усунення помилок у процесі юридичної діяльності. Юридична практика пов'язана з владною діяльністю держави і виражається в правозастосовних актах, з практикою саморегулювання, правовою пропагандою і просвітою на офіційному і неофіційному рівнях – усе це формує поточну юридичну практику [5, с. 48–49].

Вважаємо, що зводить юридичну практику виключно до діяльності суб'єктів публічної влади є дискусійним, оскільки юридична практика є формою діяльності приватних юридичних компаній. Сьогодні все більшого значення набуває надання правових послуг приватними юридичними компаніями у формі абонентського правового обслуговування (т. зв. юридичний аутсорсинг). Це дає підставу стверджувати, що юридична практика має місце у сфері публічно-правових та приватно-правових відносин.

Слід погодитися з думкою А. Сиротина, що юридична практика в широкому розумінні є сукупністю юридично значущих дій, що здійснюються органами державної влади, органами місцевого самоврядування громадськими об'єднаннями, їх посадовими особами, а також фізичними особами, які є суб'єктами приватно-правових відносин. До юридичної практики в широкому значенні слід відносити: правотворчу діяльність уповноважених суб'єктів публічної влади (органів державної влади та місцевого самоврядування); діяльність виконавчих органів влади у сфері державного управління; правоохоронну діяльність працівників поліції, митної та прикордонної служб, прокуратури, СБУ тощо;

діяльність нотаріату; судову діяльність; юридично значущі дії фізичних осіб, спрямовані на забезпечення та захист праві свобод особи. Загалом, професійна діяльність слідчого, прокурора, адвоката, судді або нотаріуса охоплюється поняттям «юридична практика» [6, с. 37–38].

Отже, юридична практика є видом юридичної діяльності правників-професіоналів, що здійснюється у відповідності до змісту правових норм, спрямована на заповнення прогалин, подолання колізій та сприяє змінам у суспільному житті суб'єктів правових відносин. Різновидами юридичної практики є правотворчість, правозастосування, інтерпретація права. Особливим різновидом юридичної практики є судова практика.

ЛІТЕРАТУРА

1. Мингела О. Юридическая практика: техника и технология юридического труда. Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції. 2016. № 2. С. 18–21.
2. Белова А. Понятие «юридическая практика»: основные подходы к пониманию и трактовки в исследованиях теоретиков права. Электронное приложение к «Российскому юридическому журналу». 2016. № 2. С. 9–18.
3. Гусарев С. Характеристика понятия та основних принципів юридичної практичної діяльності. Наукові записки. Юридичні науки. 2005. Том 38. С. 23–28.
4. Зайчук О. В., Оніщенко Н. М. Теорія держави і права. Академічний курс. К. : Юрінком Інтер, 2006. 688 с.
5. Гаврилова Ю. А. Интерпретация и конкретизация права: проблемы смыслообразования: дис... докт. юрид. наук: 12.00.01 / Волгоградский государственный университет. Волгоград, 2016. 500 с.
6. Сиротин А.С. Юридическая практика как фактор утверждения правовой идеологии. Вопросы теории и практики: монография. М. : МГИУ, 2009. 169 с.